

Prohlášení Koalice učebnicových nakladatelů ČR

Členové Koalice učebnicových nakladatelů (dále KUN) zajišťují přibližně 80 % produkce učebnic v ČR. Při jejich tvorbě se řídí požadavky na soulad učebnic s aktuálními Rámcovými vzdělávacími programy (RVP). Soulad s RVP je garantován u každé učebnice **udělením schvalovací doložky MŠMT před jejím vydáním.**

Udělení schvalovací doložky ze strany MŠMT učebnicím je pro ředitele škol nutnou podmínkou pro jejich nákup z finančních prostředků státu (ONIV) a pro jejich bezplatné poskytování žákům.

Dovolujeme si Vás upozornit na závadějící informace od některých nakladatelů, ve kterých se snaží záměrným zaměřováním svobodného výběru učebnic s pravidly jejich financování ze strany státu vyvolat dojem, že učebnice bez schvalovacích doložek MŠMT lze kupovat i za státem poskytnuté prostředky na ONIV.

Pro úhradu učebnic ze státních prostředků ve skutečnosti nestačí ani tvrzení, že jsou dle názoru autorů či nakladatele v souladu s RVP, ani tvrzení, že o doložku bylo na MŠMT zažádáno, nýbrž **musí být splněna podmínka, že prošly úspěšně schvalovacím řízením a obdržely schvalovací doložku.**

Koalice se dotázala **ministra školství** na přesný výklad zákona v této oblasti a obdržela stanovisko, z něhož uvádí následující jednoznačný výklad:

„Záměrem MŠMT (jako předkladatele platného školského zákona, pozn. KUN) skutečně bylo to, aby státem poskytnuté finanční prostředky na nákup učebnic a učebních textů směřovaly pouze na nákup těch, kterým byla udělena tzv. schvalovací doložka MŠMT. Podle názoru MŠMT tuto skutečnost znění § 160 odst. 1 ve vztahu ke znění § 27 odst. 1, 3 a 4 staví zcela jednoznačně a jiný výklad za současného právního stavu nepřipouští...“

V udělování schvalovacích doložek učebnicím a učebním textům spatřuje MŠMT svoji významnou podpůrnou roli pro ředitele škol při rozhodování o výběru učebnic. Zároveň je ale pro mě nepředstavitelné, aby ředitelé škol neměli možnost zvolit pro výuku jakoukoliv jinou učebnici nebo učební text tak, jak jim to nyní zaručuje školský zákon. Je samozřejmé, že pak nikoliv MŠMT, ale ředitel sám zodpovídá za to, že jsou v souladu s cíli vzdělávání stanovenými zákonem, RVP ZV a nebo právními předpisy a že svou strukturou a obsahem vyhovují pedagogickým a didaktickým zásadám vzdělávání, na což dohlíží v rámci své inspekční činnosti ČŠI.“

prof. JUDr. Vladimír Balaš, CSc., 7. 10. 2022

Školy tedy mohou dle § 27 odst. 2 Školského zákona používat jakékoli pomůcky, tedy i ministerstvem školství neposuzované, nebo ministerstvem posuzované, ale neschválené. Na jejich úhradu ovšem v takovém případě **nesmějí podle § 160 a § 27 ŠZ použít státní prostředky (ONIV)**, přičemž za splnění těchto ustanovení odpovídá ředitel školy.

Členové Koalice považují schvalovací doložku za velmi důležitou informaci o tom, že **učebnice splňuje základní kvalitativní kritéria** kladená na vzdělávací obsah a zároveň je **v souladu s RVP** a dalšími právními předpisy. Jedině pak je možno ji **pořídít ze státních prostředků (ONIV)** a poskytovat ji bezplatně žákům školy.

O doložku žádají členové Koalice **před vydáním** učebnice a dodržují pravidlo stanovené MŠMT, že i **navazující díly** (ročníky), které jsou vydávány pro následující školní rok, jsou **doložkou opatřeny.**

Recenzní řízení související s udělením schvalovací doložky (včetně implementace odborných připomínek recenzentů) je pro nakladatele časově velmi náročné (proces někdy trvá i tři a více měsíců). Důležitým výsledkem však je, že členové Koalice poskytují zejména ředitelům škol **významnou pomoc při výběru učebnic a učebnicových řad.** Nehrozí tak postih ze strany ČŠI za neoprávněné použití státních prostředků (ONIV).

Členové Koalice ctí a vítají zachování možnosti svobodného použití učebnic podle vlastních kritérií vyučujících (a na odpovědnost ředitele). Taková výuka může vést v mnoha případech k novým alternativám a příkladům dobré učitelské praxe. Pořizování učebnic ze státního rozpočtu (ONIV) by ale mělo být možné pouze za zákonem stanovených podmínek, tj. pouze na pořízení učebnic certifikovaných příslušným státním orgánem.

Členové KUN považují zachování kontroly státu nad kvalitou státem hrazených učebnic a učebních textů za jeden **z významných nástrojů řízení kvality vzdělávání** zejména v době, kdy v některých školách a v některých předmětech probíhá i více než 50 % výuky neaprobovanými nebo i nekvalifikovanými učiteli.

Koalice považuje **účelné financování pouze státem schválených učebnic** také za velmi důležitou podmínku **reálného zavedení nových metod vzdělávání**, požadovaných státem ve *Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2030+*, do škol.

Členové Koalice učebnicových nakladatelů ČR (pořadí dle abecedy):

Didaktis, s. r. o.

INFORMATORIUM, spol. s. r. o.

Kartografie PRAHA, a. s.

Klett nakladatelství, s. r. o.

Nakladatelství ALTER, s. r. o.

Nakladatelství České geografické společnosti, s. r. o.

Nakladatelství Fraus, s. r. o.

NOVÁ ŠKOLA, s. r. o.

PRODOS, spol. s r. o.

PROMETHEUS, spol. s r. o.

SPN – pedagogické nakladatelství, a. s. / Fortuna

Pomáháme učitelům, vedení škol a jejich zřizovatelům

Schvalovací doložky MŠMT a zákonná úprava nákupu učebnic

Koalice učebnicových nakladatelů ČR

www.koaliceun.cz

©
Tento text je možné rozmnožovat, rozšiřovat a sdělovat veřejnosti **pouze nezměněný** a pouze s uvedením Koalice učebnicových nakladatelů ČR jako autora.

leden 2023

Často kladené otázky

1. Jaký význam má schvalovací doložka pro vyučující a ředitele škol?

Schvalovací doložka je informace o tom, že:

- a) MŠMT na základě recenzních posudků odborně prověřilo a osvědčilo soulad učebnice či učebního textu s cíli vzdělávání, s RVP a s dalšími právními předpisy,
- b) je splněna zákonná podmínka pro nákup učebnice za prostředky na ONIV, poskytnuté škole státem (§ 160 Školského zákona, dále ŠZ), a její poskytování žákům bezplatně (§ 27 odst. 3 ŠZ).

2. Mohou školy používat ve výuce učebnice a učební texty bez schvalovací doložky?

Školy mohou používat jakékoli učební pomůcky bez udělené schvalovací doložky (§ 27 odst. 2 ŠZ). V takovém případě je ovšem nemožno nakoupit za prostředky poskytnuté státem (§ 160 odst. 5 ŠZ) a poskytovat je žákům bezplatně (§ 27 odst. 3 ŠZ).

Za zákonné použití státních prostředků i za způsob používání učebnic bez udělené doložky odpovídá ředitel školy.

3. Může ČŠI kontrolovat, zda škola použila státní prostředky (ONIV) pouze na učebnice a učební texty, které mají schvalovací doložku?

Ano, může. ČŠI vykonává i veřejně správní kontrolu využívání finančních prostředků státního rozpočtu (§ 174 odst. 2d,e ŠZ). V případě porušení zákona může ČŠI uložit řediteli příslušná opatření k odstranění nedostatků (§ 182 a ŠZ) a v případě jejich nesplnění uložit pokutu do výše 50 000 Kč, případně navrhnout postih dle Zákona o finanční kontrole č. 320/2001 Sb.

4. Co znamená, když je na obálce nebo v učebnici uvedeno „je v souladu s novým/platným RVP“, přičemž učebnice není opatřena doložkou MŠMT?

Pokud učebnice neprošla kladným recenzním řízením na MŠMT a nebyla jí udělena schvalovací doložka, jde o subjektivní vyjádření autorů učebnice či nakladatele, určené k propagačním účelům. Takovou učebnici lze sice pro výuku použít, nicméně ji nelze pořídit za státní prostředky (ONIV) a za její užití při výuce nese plnou právní odpovědnost vůči třetím osobám (např. ČŠI, rodičům dětí, organizacím, aktivistům) pouze statutární zástupce školy (ředitel).

5. Co znamená informace nakladatele „doložka (k dané učebnici) je v řízení“?

Nemá žádný význam pro rozhodování o nákupu této učebnice ze státních prostředků. Z pohledu školského zákona, MŠMT, ČŠI jde o učebnici bez schvalovací doložky. Používat ve výuce ji lze, ale za podmínek uvedených výše – nákup nelze hradit ze státních prostředků na ONIV a nelze ji poskytovat žákům bezplatně.

6. Jak zjistím, že učebnice má platnou schvalovací doložku?

Podle pravidel MŠMT, k jejichž dodržení se nakladatel při obdržení doložky zavazuje, musí být stanovené znění doložky (obsahující datum udělení a dobu platnosti) vytištěno v učebnici.

Doložka je zpravidla udělována na dobu 6 let. Před uplynutím této doby lze zažádat o její prodloužení. Vzhledem k tomu, že po vytištění učebnice mohlo dojít ke změně (například i k odnětí doložky), je jedinou skutečně jistou informací aktuální seznam platných doložek uveřejněný ve Věstníku MŠMT (případně na internetových stránkách MŠMT www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/seznam-ucebnic-a-ucebnic-textu).

7. Lze použít státní prostředky na ONIV k nákupu pracovních sešitů či pracovních učebnic (a jejich bezplatnému poskytnutí žákům), pokud jim byla udělena schvalovací doložka?

Tato otázka je velmi častá a souvisí s pořízením učebnic a pomůcek, u kterých se předpokládá potřeba žákem v daném školním roce. Výklad zákona je jednoznačný: Má-li pracovní sešit či pracovní učebnice udělenou platnou schvalovací doložku (uvedenou v učebnici a v seznamu MŠMT), pak je lze pořizovat ze státních prostředků (ONIV).

Podle pravidel MŠMT (směrnice náměstka č. j. MSMT-34616/2013) je pracovní sešit učebním textem a může doložku obdržet, jen když je schvalován v kompletu s učebnicí. Pokud je pracovní sešit vydáván samostatně, nemá nárok na udělení doložky, a tudíž ho škola může pořídit jediné za jiné prostředky, než jsou státní (ONIV).

8. Lze použít státní prostředky na ONIV k nákupu atlasu či slovníku poskytovaných žákům pro výuku ve škole?

Pořízení učebnic či učebních pomůcek ze státních prostředků a jejich bezplatné poskytování žákům se striktně řídí pouze tím, zda jim byla udělena schvalovací doložka, nebo ne.

Udělení doložky se aktuálně řídí vnitřním předpisem náměstka ministra školství. Podle něj se za učební pomůcky, jimž je doložka udělována (tj. může být udělena, pokud o to nakladatel požádá), kromě učebnic považují:

- odborné tabulky užívané žáky při výuce,
- pravidla českého pravopisu,
- stručná mluvnice česká nebo jiné normativní mluvnice,
- pracovní sešity tvořící jeden funkční celek s učebnicí,
- školní zeměpisné a dějepisné atlasy,
- pomůcky nahrazující běžné učebnice, užívané při vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (např. pracovní listy).

Schvalovací doložka se neuděluje ostatním textům a materiálům, například:

- pravopisným cvičením, diktátům a jazykovým rozborům,
- sbírkám úloh (např. pro vzdělávací obory matematika, chemie, fyzika),

- pracovním sešitům netvořícím s učebnicí jeden funkční celek,
- slovníkům (dvojjazyčným nebo vícejazyčným, jazykovým výkladovým, oborovým výkladovým),
- metodickým příručkám pro učitele,
- manuálům k výuce software (uživatelským příručkám),
- ostatním pomocným textovým, obrazovým nebo číslíkovým materiálům,
- audiomateriálům, videomateriálům, audiovizuálním materiálům, multimediálními programům pro PC.

Pro jejich užívání i nákup platí totéž, co pro učebnice – nemá-li učební pomůcka doložku, její nákup nelze hradit ze státních prostředků na ONIV a nelze ji poskytovat žákům bezplatně.

9. Lze použít státní prostředky na ONIV k nákupu elektronických učebnic?

Ano, lze, pokud jim byla udělena schvalovací doložka. Vychází podmínkou pro její udělení je, že musí splňovat definici „učebnice“ nebo „učebního textu“ dle výše zmíněných pravidel MŠMT. Tato pravidla připouštějí, že „učebnice“ nebo „učební text“ může být i na jiném nosiči než papírovém.

10. Může škola používat učebnice z jedné řady pro první či druhý stupeň, když některým dílům byla udělena doložka a jiným ne?

Používat je může, nicméně pro díly bez doložky platí stejná pravidla jako pro kterékoli jiné učebnice bez doložky – jejich nákup nelze hradit ze státních prostředků na ONIV a nelze je poskytovat žákům bezplatně.

Vzhledem k pravidlům MŠMT pro udělování doložek učebnicím, které jsou součástí ucelené řady (při nedodržení časové návaznosti vydávání a získání doložek v souladu se studijním cyklem, tj. obvykle do 1 roku po předchozím dílu, se odnímá doložka celé řadě), by tato situace vůbec neměla nastat u studijních oborů, pro které se doložka jiným učebnicím než součástí ucelené řady neuděluje:

Český jazyk a literatura, 1.–5. ročník i 6.–9. ročník,
Matematika a její aplikace, 1.–5. ročník i 6.–9. ročník,
Cizí jazyk, Člověk a jeho svět, Chemie, Fyzika, Přírodopis,
Zeměpis, Dějepis, Výchova k občanství.

V případě, že takový stav přesto nastal, tj. v jedné řadě učebnic existují některé učebnice s udělenou doložkou a některé bez ní, takže nelze některé díly bez doložek z jedné učebnicové řady pořídit z ONIV a je nutné je hradit z jiných zdrojů školy nebo ze strany rodičů, škola se dostává do obtížné situace.

Doporučujeme se tedy před zavedením zamýšlené řady učebnic přesvědčit, zda doložku obdržely i následující díly řady (pokud byly vydány). Pokud některé učebnice z jedné řady doložku neobdržely, **doporučujeme zvážit výběr jiné řady.**